

vol enllaçar-ho amb una arrel ВНЕУС(Н)- 'netejar, deslliurar' que entre molts altres representants indoeuropeus hauria donat el gòt. *usbaugjan* 'netejar amb escombra' (no sense algun escrípul consonàntic relatiu a l'arrel). És, doncs, versemblant, des del punt de vista germànic, si bé no ben segur, que allí tenim dret a postular un verb *BŪKŌN 'fer bugada' en etapes antigues del germànic occidental. Per al fr.-oc.-cat. bastaria atribuir-lo al francisc; l'it. *bucato* invitaria a creure, sigui que s'estengués fins al longobard, o que ja ve de més amunt; les raons de l'àrea germànica i romànica fan creure que no seria gòtic, però fóra lícit atribuir-lo al germànic occidental arcaic, des d'on pogué passar el verb a un ús regional i tardà del llatí vulgar de les zones no allunyades dels Alps.

L'argument semàntic-històric és favorable a la procedència germànica. No estem davant un terme de la vida més rude i rústica. En matèria de vestir i de neteja, l'ambient germanitzant del Baix Imperi fou verament mestre del nostre. El senyoriu germànic que s'apoderà de la propietat, les dones dels nobles, i ja abans les mullers i concubines dels soldats romans (però barrejats d'auxiliars bàrbars) de guarnició en el Límes, imposà en aquest terreny la seva nomenclatura (noms de teles i arts de luxe, com *BRODAR*, *BENA*, *BANDA*, noms de colors de les teles, *BLANC*, *BLAU*, *GRIS*, etc.). I en particular les dones i concubines dels legionaris ens ensenyaren l'ús del *SABÓ* (mot d'origen germànic), etc. Veg. la meua conferència de París, 1976, publicada en «Els Marges», 1979.

Queda el dubte de si es pot eliminar un origen cèltic. En general celtòlegs i germanistes avui estan d'acord a descartar-lo. Pokorny i Kluge-M. ni tan sols esmenten el cèltic, ço que s'ha de pendre, en llur cas, com admissió tàcita que en cèltic és manllevat del germànic — car havent-hi *-k-* en els mots de totes dues famílies és forçós que l'una ho hagi manllevat de l'altra; Wartburg reconeix que el bretó *bugad* i un irl. *buac* 'bugada' són manlleus del germànic.⁷ No vull desconèixer que fa impressió la coincidència del ky. *bugad* «strepitus, tumultuatio» amb el mall. *bugat* 'embull, conflicte difícil de resoldre'. Val a dir que justament aquesta coincidència tan perfecta en un significat ben secundari dins l'arrel nostra, i amb una forma solament documentada en mallorquí popular i recent, és ja una raó d'inversemblança enorme.

Algun celtista, és cert, va postular a base d'aquest mot gal·lès i del bretó *bugad* (assenyalat amb semblants termes per Victor Henry) una base d'arcaica fesomia *BOUKATO- 'soroll': això és el que fa Stokes-Bezz. (p. 175). Però l'enllaç que ell insinuava amb el ll. *fucus* 'borinot' i un parell de mots balto-eslaus peca pel fet que el caràcter indoeuropeu de *fucus* és més que problemàtic (desacord total entre Walde-H. i Ernout-M., l'etim. d'aquell difícilment fóra compatible amb la de Stokes, i la d'aquests, d'aire més convincent, suposaria ΒΗΟΙΚ, enterament incompatible amb allò); l'autoritat celtística de Stokes i Henry avui està completament ultrapassada i no veig que les generacions posteriors facin cap cas d'aqueix mot britònic.

Així com així a penes ningú ha pensat a partir d'aquest mot britònic per explicar *bugada*, i és que realment fóra impossible pendre'l com a base semàntica d'un mot que s'aplica a operacions de neteja o rentat. En canvi és fàcil de partir de 'bugada' per arribar al sentit de 'xivarri', tractant-se d'una operació tan sovint acompanyada de remor o enraonies: cf. el vulgar *haver-hi* o *fer safreig* (d'on s'ha pensat a derivar *xafarder*, *xafarderia*), els lexicògrafs mallorquins tradueixen *bugat* imatjadament per «fregador». És clar, doncs, que el britònic *bugad* ha de ser manlleu del romànic *bugada* i no pas a la inversa i resultarà simplement d'un ús metafòric d'aquesta mena.

DERIV.: *Bugadar* [Pin i Soler, *AlcM*, cf. el citat oc. ant. *bugadar*]. *Bugadejar* (escrs. Renaix.). *Bugader* [adj., 1373; m., 1410; «posar la roba en lo *bugader*; reposar la roba una nit y cobrir lo *bugader*», OPou, *TbPu.*, p. 228]; *bugader* o *bogader*, Cardós i Vall Ferrera, 1932-34, Benasc (-ero Ferraz, *ARib.*, 35). *Bugadera* [1695, Lacav.; cançons pop.; eiv. PzCabrerero]; *bugaderatge*; *bugaderia* [1803; nota de les «*bugaderias* de la ciudad de Palma --- tienen una *bugaderia* en = hace coladas en su casa o su huerto», *BSAL* VIII, 131b]. *Bugadó*.

Buganter [c. 1880, el *DAG*, el cita de Tossa, i avui és balear i, segons *AlcM*, de la Costa Brava, Selva i Emp.; manca encara Lab. i Ameng.; podria semblar indicatiu del verb **bugar* en cat. preliterari, però no havent-hi res de semblant ni tan sols en oc. hem de pendre-ho més aviat com una adaptació del fr. mj. i dial. *buandier* «celui qui fait la lessive», *FEW* I, 604, § 2, per adaptació al sufix de *brocantier*, *parmentier*, *charpentier* i anàlegs].

Bugat [1840, «maula; mal bugat: mal guiado», diccionari mallorquí de Figuera; «convenio hecho entre dos personas --- para cosa mala; mezcla y confusión de ideas --- que causa confusión; mal bugat = cosa hecha por confabulación ---; no entenc aquest bugat --- que oculta algún embrollo: no entiendo ese fregador»; men.: «as llit me'n vaig, que teng son, / i 'n penes puc badà 'ts uis; / el món està ple d'embuis, / i un bon bugat s'hi compon», Camps Merc., *Folk. Men.* I, 133]; Belv. dóna *bugat* com a ant. per a 'bugada', cosa de la qual no hi ha altra notícia i menys en el Princ.; si no és que tingué notícia del terme que trobem en un doc. dels Hospitalers, de 1367: «dos talladors de fust gran; --- un bugat per portar ayga ---», Miret i S., *TemplH.*, p. 562, que sembla ser alteració de *BOCAL* 'pitxer, gerreta' (doc. de 1432) per influència de *bugader*, cf. avui *bugal* 'galleda de fusta que els vidriers usen per refrescar els ferros' a Manresa (*AlcM*; veg. la nota supra); *bugatge*.

¹ En lloc d'aquest mot i els sis següents potser hauríem de llegir prè de la *cedrada bullent ajustada*, *ab* ---. — ² Ja en textos poètics clàssics del S. XIII, com el *Romanz* de Daudè de Pradas (que també usà *bugada*, Rayn. II, 269-70) i las *Novas de l'Heretge* del mateix segle: «de vestirs a doblers sui be aparelhatz, / de camizas, de braguas, de lansasols *bugadatz*, / de cobertors, de vànoas ---», Appel,